

Over slaven en marrons in Suriname

DEEL 6: BENOIT, REIZIGER, TEKENAAR EN SCHRIJVER (1829-1831)

NB Dit is een zichtexemplaar. Het toont u de titelpagina, inhoudsopgave, voorwoord, serie-overzicht en enkele representatieve pagina's.

Inhoud

INLEIDING	3	4 DE MARRONS	30
1 LEVEN EN WERKEN VAN BENOIT	4	1 Benoit ontmoet in een bos een weggelopen slaaf	30
2 DE PLANTAGES	7	2 Een marron komt handel drijven	31
1 Vertier op de rivier	7	3 Waarschuwingssysteem van de marrons	32
2 Zicht op een plantershuis aan een rivier	8	4 De positie van marron vrouwen	33
3 Hutten van de slaven	9	5 Een delegatie van marrons komt onderhandelen	34
4 Een planter met twee van zijn slaven onderweg	11	6 Marrons opperhoofd bezoekt Paramaribo	36
5 Slaven op weg naar hun werk	12	5 DE AFRIKAANSE TRADITIONELE GODSDIENST SURINAME	37
6 Een pont	13	1 Benoit bezoekt een 'slangenmoeder', mama-sneki of waterrnama	37
7 Een suikerrietmolen	14	2 De kankantriboom	39
3 SLAVEN AAN HET WERK IN PARAMARIBO	15	BEGRIPPEN	40
1 Straatveger	15	COLOFON DEEL 6	41
2 Verkoopsters met hun waren op het hoofd	16	DE DELEN IN DEZE SERIE	42
3 Wasvrouwen	17		
4 Huis-slaven volgen hun meester	18		
5 Een slaaf met een door hem gehuurde slaaf	19		
6 Kleermaker	20		
7 Schoenmaker	21		
8 De verkoop van een slavine en haar twee kinderen	22		
9 De doe	23		
10 Twee missies en een slavine	27		
11 Een missie die haar kind ten doop brengt	27		
12 Missies maken een takie takie	29		

Inleiding

Tussen 1989 en 1993 is bij de rijksuniversiteit van Leiden in het kader van het project *Bouwstenen voor intercultureel onderwijs* een serie bronnenboekjes over de Surinaamse geschiedenis samengesteld door Leidse en Surinaamse historici, docenten en studenten. Doelgroepen waren docenten, schrijvers van schoolboeken, studenten en leerlingen die dieper op een onderwerp willen in gaan dan in het gewone geschiedenisonderwijs mogelijk is.

Anders dan in de oorspronkelijke serie staat in deze digitale opvolger in elk deeltje één auteur centraal. Ook is er aanvullend beeldonderzoek gedaan.

De Nederlandse overheid heeft het geschiedenisonderwijs met Tien Tijdvakken, Kenmerkende Aspecten, Historische Contexten, verplichte voorbeelden en een canon zodanig volgepropt dat de voorschriften onuitvoerbaar geworden zijn. Een toenemend aantal docenten trekt zich noodgedwongen of met genoegen steeds minder van de voorschriften aan. Zo ontstaat er onbedoeld door de overheid meer ruimte voor niet-westerse geschiedenis die er in de overheidsvoorschriften zeer bekaaid vanaf komt.

Wie op zoek gaat naar stemmen van ooggetuigen uit de tijd van de slavernij zal tot zijn teleurstelling ervaren dat vooral van blanke ooggetuigen indrukken bewaard zijn gebleven. Toch was het ook mogelijk een apart deel, '13: Stemmen van slaven en marrons' samen te stellen. Indirect komen in andere deeltjes ook slaven en marrons aan het woord.

Veel beschreven daden en gedachten zullen de haren van de huidige lezer ten berge doen rijzen. Dat overkwam, zo maken sommige bronnen duidelijk, ook veel blanken in de tijd van de slavernij. Uit de bronnen blijkt dat er toen zowel onder de blanke als onder de gekleurde bevolking zeer verschillend over slaven en de slavernij werd gedacht.

Uit de geraadpleegde bronnen zijn alleen fragmenten geselecteerd die met de slavernij in Suriname te maken hebben. De cursieve teksten en de meeste (tussen)titels zijn van ons. Het taalgebruik in de oude bronnen is zoveel mogelijk gehandhaafd.

Voor het leesgemak hebben we sommige woorden in de moderne spelling geschreven, bijvoorbeeld 'zo' in plaats van 'zoo', 'slaven' in plaats van 'slaaven', 'gewichtig' in plaats van 'gewigtig' en 'sche' aan het eind van een woord is gewijzigd in 'se'.

Uit historische en taalkundige overwegingen wijzen we het elimineren van woorden, bijvoorbeeld 'slaaf' vervangen door 'tot slaaf gemaakte' af. Slavernij bestond eeuwenlang onder veel volken; niet alleen onder Europeanen, ook onder Afrikanen en Arabieren bijvoorbeeld. Velen werden niet tot slaaf gemaakt maar als slaaf geboren. Beseffen dat de inhoud van begrippen in de loop van de tijd verandert en dat ze in dezelfde tijd verschillend worden geïnterpreteerd, is raadzaam en haalbaarder dan te pogen begrippen te vervangen.

Titelpagina van een van de boeken van Benoit over Suriname

2 De plantages

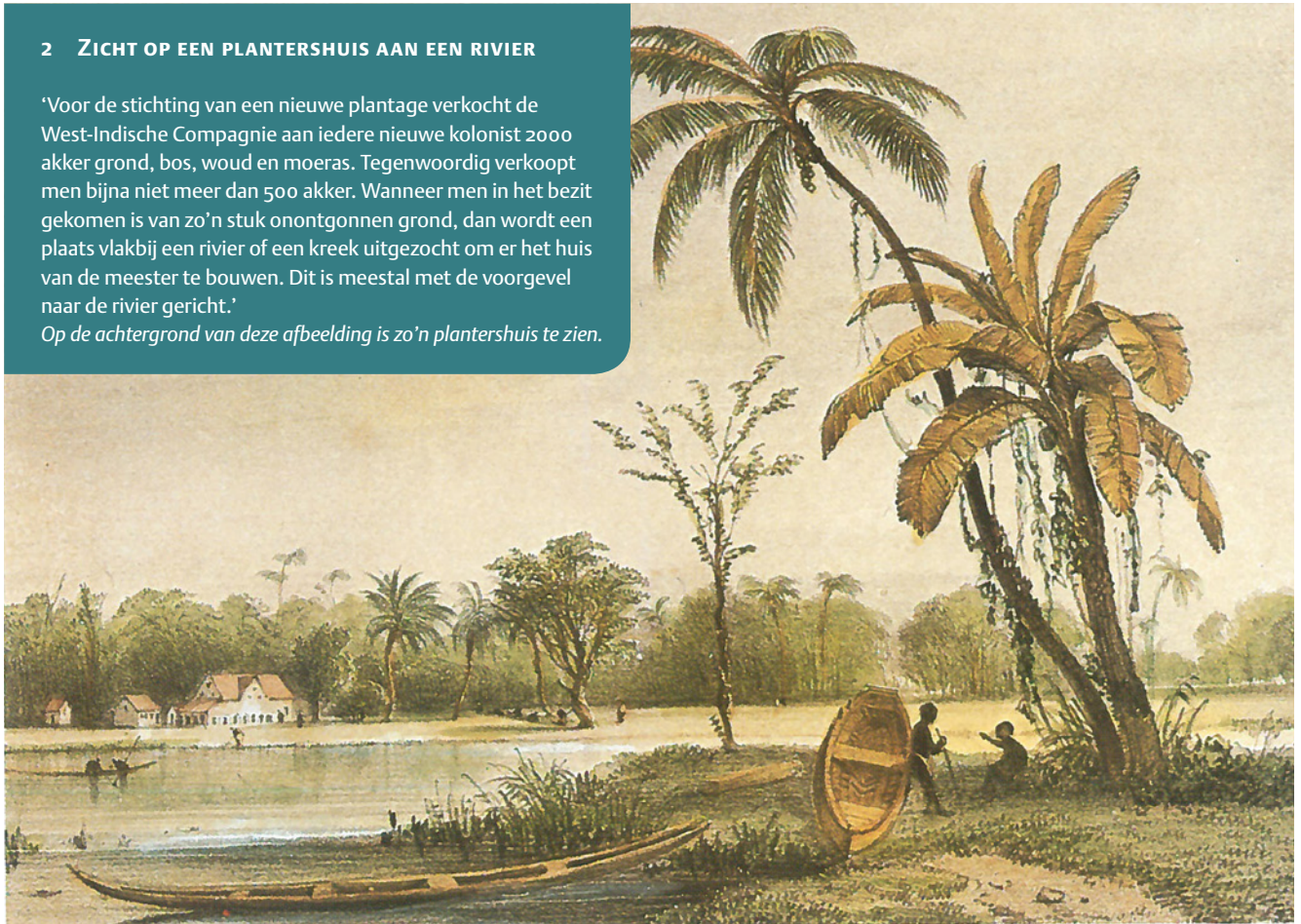
1 VERTIER OP DE RIVIER

‘Wanneer men vanaf Paramaribo de Surinamerivier opvaart, raakt men links en rechts niet uitgekeken op de prachtige oevers, de rijke natuur, de overvloedige en gevarieerde vegetatie, de gebouwen, molens en stoommachines. Onafgebroken varen tentboten op en neer en boten die beladen zijn met koopwaren of hout en die bestuurd worden door slaven. Door hun zingen en hun vrolijkheid zou je niet denken dat het slaven zijn. Talrijke papegaaien zijn neergestreken op de afdakjes van de Indiaanse zeil- of roeiboortjes. Het is, kortom, een bont schouwspel dat een vreemdeling wel moet verbazen.’

2 ZICHT OP EEN PLANTERSHUIS AAN EEN RIVIER

'Voor de stichting van een nieuwe plantage verkocht de West-Indische Compagnie aan iedere nieuwe kolonist 2000 akker grond, bos, woud en moeras. Tegenwoordig verkoopt men bijna niet meer dan 500 akker. Wanneer men in het bezit gekomen is van zo'n stuk onontgonnen grond, dan wordt een plaats vlakbij een rivier of een kreek uitgezocht om er het huis van de meester te bouwen. Dit is meestal met de voorgevel naar de rivier gericht.'

Op de achtergrond van deze afbeelding is zo'n plantershuis te zien.

3 Slaven aan het werk in Paramaribo

1 STRAATVEGER

‘De straten van Paramaribo worden erg schoon gehouden en dat geldt vooral voor de Saramacca-sstraat die een trefpunt voor nietsdoeners en nieuwsgierigen is. Slaven van de regering maken de straten dagelijks schoon. Ze hebben elk een door een muilnier getrokken kar bij zich om al het straatvuil weg te brengen. Men begrijpt trouwens wel, dat de stad de zeden en gewoontes van het moederland heeft en dat men er de spreekwoordelijke en bijna overdreven zorgvuldige reinheid vindt, die de Hollandse steden kenmerkt.’

2 VERKOOPSTERS MET HUN WAREN OP HET HOOFD

'De bevolking van de stad Paramaribo bestaat misschien uit negen- à tienduizend inwoners: blanken, Indianen of Caraïben, mulatten, negers, mestiezen, kastiezen en karboegers. Deze mensen kunnen ongeveer als volgt worden ingedeeld: duizend à elfhonderd blanken (exclusief het garnizoen), negenhonderd à duizend Duitse en Portugese Joden, zes- à zeventhonderd creolen, negers, mulatten, enz., en zeven- à achtduizend slaven van allerlei

huidskleur, die werkzaam zijn als huispersoneel of in ambachten en handel. Zij zijn namelijk timmerlieden, slotenmakers, schoenmakers, kappers, kleermakers, loopjongens of foetoeboys, tussenhandelaarsters, melkvrouwen, groenteverkoopsters, visverkoopsters.

De meesten van deze handelaarsters en ambachtslieden (onder de slaven) zijn verplicht om alles wat zij verdienen, aan hun

meesters af te dragen. Deze verhuren hen dikwijls aan bazen, die hen meer weten uit te buiten. Zou het niet rechtvaardiger en ook nuttiger zijn, wanneer men aan deze ongelukkige mensen een deel van wat zij in het zweet huns aanschijns verdienen, zou afstaan? Want ze zijn nu bijna allemaal erg geneigd tot stelen en men zal ongetwijfeld, wanneer men zich rechtvaardiger tegenover hen gedraagt, de kleine huisdiefstallen die zo regelmatig in de stad plaatsvinden, zien verminderen of misschien geheel en al zien verdwijnen.'

4 De marrons

1 BENOIT ONTMOET IN EEN BOS EEN WEGGELOPEN SLAAF

'Het gebeurt niet zelden dat men op de meest afgelegen en verlaten plaatsen een eenzame neger vindt, die daar jaren geleefd heeft zonder enig contact met andere mensen. Mij is het eens gebeurd dat ik, toen ik stroomopwaarts over een riviertje voer dat door een bijna ondoordringbaar bos slingerde, een voortvluchtige neger ontmoette die al drie jaar op die plek woonde. Hij had geen vrouw, geen kind, geen vriend, geen metgezel en hij leefde van krabben, apen, slangen, bananen, van alles wat de natuur hem bood. Hij had zich slechts tweemaal in de stad Paramaribo gewaagd om cacao en hout te ruilen voor kogels, kruid en jenever. Deze man leefde daar gelukkig en vrij, zoals de vogels in de bomen en de bewoners van het woud. Hij verlangde niets meer dan wat de jacht en de gewassen van de bodem hem gaven.

Het gebeurt nogal vaak dat voortvluchtige negers in handen van marrons of Indianen vallen. Deze brengen hen zonder mededogen naar hun meesters of naar de forten van de kolonie terug om een beloning te ontvangen en de verdragen na te leven.'

'De onafhankelijke marrons, die genieten van het vrije leven in de bossen, zijn een funest voorbeeld voor de negers op de plantages. Deze vergelijken voortdurend hun leven met dat van de marrons, die geen meester hoeven te dienen en geen ander werk verrichten dan wat nodig is om in hun eigen levensbehoeften te voorzien. De rijke natuur en de overvloedige jacht voorzien hierin trouwens rijkelijk

en met weinig moeite. Het zo vanzelfsprekend trekken van een vergelijking houdt onder de negers op de plantages een drang naar onafhankelijkheid levend en brengt hen er onvermijdelijk toe om, als de gelegenheid zich voordoet, naar het middel van de opstand te grijpen of op zijn minst van hun meesters weg te lopen en zich diep in de bossen terug te trekken.'

2 EEN MARRON KOMT HANDEL DRIJVEN

'Eén van hun korjalen (*zie hiernaast*) meerde aan bij de plantage "Rak à Rak", waar ik me toen bevond.

De marrons ruilen rijst, zeldzame houtsoorten, apen, papegaaien en honing voor dram of jenever, Franse wijn en Rijnwijn, spijkers, kogels, boter, kaas, enz. Ikzelf heb namaakparels en kralen met hen geruild tegen wapens en Indiaanse gebruiksvoorwerpen.

Als het handelen is afgelopen, gieten ze dram in een kalebas, terwijl ze hun hand naar de hemel opheffen. Vervolgens drinken ze en spugen ze beurtelings drie keer achter elkaar. Daarna spelen ze op een soort fluit om de boze geest te verdrijven, stappen in de boten vertrekken.

Het is een altijd weer levendig schouwspel, steeds weer nieuw, steeds weer pittoresk.'

Over slaven en marrons in Suriname

COLOFON DEEL 6

Samenstelling eerste uitgave

Riemke Boot, Leo Dalhuisen, Christien Dubbeldam, Henk Innemée,
Elise Storck, Aad van de Wijngaart

Redactie heruitgave

Liesbeth en Leo Dalhuisen

Ontwerp en vormgeving

Hannie van den Berg Grafische Vormgeving en DTP

Beeldverantwoording voor deze serie

Surinaams Museum Paramaribo, Universiteitsbibliotheken van
Groningen en Leiden, Rijksmuseum Amsterdam, Zeeuws Archief

Heruitgegeven door

historypicturesanddocuments.com 2017

Contact

info@historypicturesanddocuments.com

DE DELEN IN DEZE SERIE

- 1 Herlein, een Fries in Suriname (1718)
- 2 Hartsinck, een regent (1770)
- 3 Stedman, een militair (1796)
- 4 Lammens, een jurist (±1815-±1835)
- 5 Kuhn, een arts (1827)
- 6 Benoit, reiziger, tekenaar en schrijver (1829-1831)
- 7 Bosch, een predikant (1843)
- 8 Teenstra, een landbouwkundige en abolitionist (1835-1842)
- 9 Kappler, militair, koopman en bestuurder (1836-1842)
- 10 Van Hoevell, Kamerlid en abolitionist (1854)
- 11 Wolbers, onderzoeker en abolitionist (1861)
- 12 Winkels, blankofficier, tekenaar en schrijver (1839-1893)
- 13 Stemmen van slaven en marrons
- 14 Planters aan het woord (1787-1859)
- 15 Plakkaten: de slavernij geregeld

Verkrijgbaar bij:

historypicturesanddocuments.com